

Mariusz Balcerek

Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu

e-mail: m.balcerek@ksiaznica.torun.pl

ORCID ID: 0000-0002-1007-8042

Informacja naukowa w Wojewódzkich Bibliotekach Publicznych

Słowa kluczowe: informacja naukowa; biblioteki publiczne; wojewódzkie biblioteki publiczne; biblioteki akademickie

Cel: Celem referatu jest zaprezentowanie obecnego stanu informacji naukowej w Wojewódzkich Bibliotekach Publicznych (dalej: WBP). W ramach porównania i przedstawienia tego zagadnienia na szerszym tle zostaną przebadane także wybrane uniwersyteckie książnice. Pozwoli to udzielić odpowiedzi na pytania o różnice i podobieństwa pomiędzy nimi. Będziemy również w stanie wskazać plusy i minusy rozwiązań zastosowanych w obydwu typach książnic.

Metody badawcze: Dokonano analizy obecności informacji naukowej w schematach organizacyjnych bibliotek, sprawdziliśmy warunki lokalowe i godziny otwarcia, a także narzędzia pracy i formy informacyjnej edukacji oferowanych przez pracowników. Podstawą do badań były treści zawarte na stronach WWW bibliotek oraz w Biuletynach Informacji Publicznej. Analizie zostało poddanych 18 WBP. Dla celów porównawczych pod samym względem przyjrano się wybranym 18 akademickim książnicom w wojewódzkich miastach. Tym samym badaniami objęto 36 jednostek. Dodatkowo zastosowano analizę piśmiennictwa poświęconego zagadnieniu informacji naukowej w bibliotekach.

Wyniki: Analiza pokazała, że informacja w WBP ma charakter bardziej regionalny niż naukowy, co jest różnicą w stosunku do akademickich książnic. To co łączy obydwa typy bibliotek to brak jednolitego rozwiązania dla informacji w bibliotekach publicznych, ale także w akademickich. Lepsze narzędzia pracy posiadają biblioteki akademickie. Tylko parę WBP dysponuje zagranicznymi, płatnymi bazami danych, które w bibliotekach uniwersyteckich są normą. Te tworzone przez WBP są dostępne za darmo w Internecie.

Wnioski: Pomiędzy publicznymi a akademickimi książnicami istnieje duża różnica w zakresie pełnienia przez nie funkcji informacyjnych. Istnieje prawdopodobieństwo, że proces przekształcania bibliotek publicznych w domy kultury i świetlice w ramach idei „trzeciego miejsca” dodatkowo pogłębi tę różnicę. Pytanie, czy za kilka, kilkanaście lat będziemy mogli nadal mówić o informacji naukowej w bibliotece publicznej?

Wprowadzenie

Celem artykułu jest zaprezentowanie obecnego stanu informacji naukowej w bibliotekach publicznych, na przykładzie Wojewódzkich Bibliotek Publicznych (dalej: WBP). W ramach porównania i przedstawienia tego zagadnienia na szerszym tle zostaną przebadane także wybrane uniwersyteckie książnice. Pozwoli to udzielić odpowiedzi na pytania o różnice i podobieństwa

pomiędzy nimi. Będziemy również w stanie wskazać plusy i minusy rozwiązań zastosowanych w obydwu typach ksiąźnic.

Wymagać to będzie analizy obecności informacji naukowej w schemacie organizacyjnym biblioteki, warunków lokalowych i czasowych, narzędzi pracy i form informacyjnej edukacji oferowanych przez pracowników. W ramach porównania i przedstawienia tej działalności w WBP na szerszym tle takim samym badaniem obejmujemy wybrane uniwersyteckie biblioteki. W obu przypadkach podstawą do badań będą treści zawarte na stronach WWW bibliotek oraz w Biuletynach Informacji Publicznej. Dodatkowo zastosujemy analizę piśmiennictwa poświęconego zagadnieniu informacji naukowej w bibliotekach.

Artykuł został podzielony oprócz wprowadzenia i zakończenia na części poświęcone organizacji i warunkom lokalowym informacji naukowej, narzędziom pracy i formom edukacji oferowanych przez pracowników.

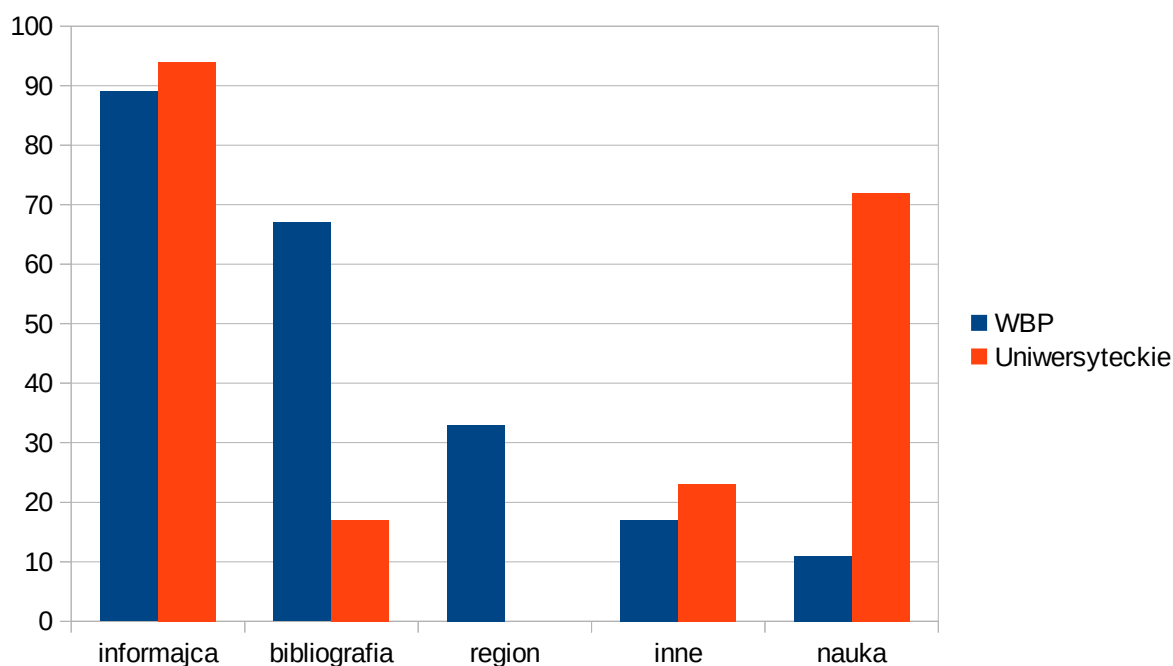
Organizacja i miejsce

W pierwszej części artykułu przyjrzymy się miejscu informacji naukowej w schematach organizacyjnych bibliotek, warunkom lokalowym i godzinom pracy. Analizie zostało poddanych 18 WBP. Dla celów porównawczych pod samym względem przyjrano się wybranym 18 akademickim ksiąźnicom w wojewódzkich miastach. Tym samym badaniami objęto 36 jednostek.

Większość bibliotek posiada w swojej strukturze osobne jednostki mające w nazwie „informację” (16 na 18, czyli 89%). Na tym tle wyróżnia się Biblioteka Śląska, gdzie nie ma osobnej agendy, i Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku gdzie natrafiamy na Dział regionalny. Często oprócz „informacyjnego” elementu występuje człon „bibliograficzny” (12 na 18, czyli 67%), rzadziej „regionalny” (6 na 18, czyli 33%) i „promocji” (3 na 18, czyli 17%). Tylko w schematach organizacyjnych Książnicy Pomorskiej w Szczecinie i WBP w Łodzi znajdujemy Działy Informacji Naukowej, co stanowi 11%. Czy to znaczy, że pozostałe agendy informacyjne nie mają naukowego charakteru? Sama tytulatura jeszcze o niczym nie przesądza, ale bez wątplenia pokazuje główny charakter jednostki. Bez wątplenia, informacja w WBP ściśle powiązana jest z bibliografią regionalną, ma zatem silny regionalny profil.

Inaczej wygląda to w przypadku uniwersyteckich bibliotek. W 17 jednostkach natrafiamy na „informację” w nazwie (94%). Wyjątkiem jest tylko Oddział Monitoringu Naukowego w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego. W akademickich ksiąźnicach „naukowy” człon

występuje częściej niż w WBP (13 na 18, czyli 72%), brak za to zaakcentowanej regionalności. Bibliografia koegzystuje z informacją tylko w 3 przypadkach (17%), w dwóch mamy połączenie z udostępnianiem (11%) oraz po jednym z promocją (6%) i szkoleniami (6%).

Rys. 1. Informacja naukowa w schematach organizacyjnych bibliotek

Źródło: opracowanie własne.

Nie może być dla nas zaskoczeniem, że informacja w uniwersyteckich bibliotekach jest częściej niż w WBP akcentowana w nazwach agend. Mniej za to w tych pierwszych powiązań z bibliografią i regionem. Wynika to oczywiście z zapisu art. 20 Ustawy o bibliotekach. W pierwszym punkcie czytamy, że „Do zadań wojewódzkiej biblioteki publicznej należy: 1) gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych służących obsłudze potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych, **zwłaszcza dotyczących wiedzy o własnym regionie oraz dokumentujących jego dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy [podkreślenie M.B.]**; 2) pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznego, organizowanie obiegu wypożyczeń międzybibliotecznych, **opracowywanie i publikowanie bibliografii regionalnych, a także innych materiałów informacyjnych o charakterze regionalnym [podkreślenie M.B.]**”¹. Podobnego zapisu, który dotyczyłby naukowych bibliotek nie ma.

Jak to wygląda na szerszym tle? W 2010 roku ukazał się artykuł zatytułowany: *Struktury organizacyjne nowoczesnych bibliotek uczelnianych*, gdzie autorki Izabela Gajda i Anna Ptak

¹ „Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach”.

przeanalizowały 30 bibliotek akademickich wchodzących w skład 30 najlepszych polskich państwowych szkół wyższych wg Rankingu 2008 czasopisma „Perspektywy”. Wyniki badań wskazują na funkcjonowanie w większości przypadków informacji jako osobnej agendy. Tylko w kilku bibliotekach zostały one połączone z udostępnieniem, co wówczas kontrastowało z wybranymi zagranicznymi księżnicami². Przypomina to wyniki naszych badań, gdzie niesamodzielną informację znaleźliśmy tylko w kilku przypadkach, co skłania do wniosku, że nie poczyniono w tym względzie większych zmian.

Na pozór błahą informacją jest pewien szczegół. W publicznych bibliotekach spotykamy się za każdym razem ze słowem „dział”, natomiast w akademickich dominuje „oddział” (78%), dwa razy „sekcja” (11%), i po jednym „departament” (6%) i „dział” (6%). Źródła tego zjawiska należy szukać w tradycji wynikającej z fachowego piśmiennictwa i prawie. W Ustawie o bibliotekach, w rozdziale zatytułowanym „Organizacja bibliotek”, w art. 11, pkt 3, podpunkt 2 czytamy o oddziałach, jako elemencie składowym księżnicy³. Słowo „dział” pojawia się w tym samym kontekście w haśle „komórki organizacyjne biblioteki” w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* z 1976 roku. Jego autor, Zbigniew Daszkowski wskazuje, że jest on charakterystyczny dla WBP, bibliotek naukowych i miejskich, natomiast „oddział” dla uniwersyteckich i powiatowych. W odniesieniu do różnic pomiędzy obydwoma słowami, przywołuje on statut Biblioteki Narodowej z 1969 roku, który określenie „dział” stawiało w hierarchii wyżej od „oddziału”⁴. W *Podręcznym słowniku bibliotekarza* z 2011 roku w tym samym kontekście natrafiamy na termin „dział”⁵.

Skoro mówimy o nazewnictwie, warto w tym miejscu odnieść się do określeń proponowanych dla pracowników informacji. Wiele lat temu prognozowano powstanie nowych funkcji/zawodów takich jak: „broker informacji”, „infobroker”, „cybrariusz”, „nawigator informacyjny”, czy „pracownik wiedzy”. Na górze miał stać lider informacji naukowej⁶. Obecnie proponuje się, aby użytkowników nazywać graczami informacyjnymi, w skrócie Igraczami (ang. Iplayers)⁷. Czas pokaże, czy te terminy się przyjmą? Na razie w bibliotecznych agendach informacyjnych trudno znaleźć takie określenia.

2 Gajda i Ptak, „Struktury organizacyjne nowoczesnych bibliotek uczelnianych”, 142–43, 146.

3 „Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach”.

4 D[aszkowski], „Komórki organizacyjne biblioteki”, 175.

5 Czapnik i Gruszka, *Podręczny słownik bibliotekarza*, 81–84.

6 Levine, „A brief history of information brokering”; Strzelecka, „Naukowe i dydaktyczne doradztwo biblioteki akademickiej”, 276; Walczak-Niewiadomska, Czapnik, i Gruszka, „Brokerstwo informacyjne w Polsce – przegląd publikacji”, 217–32; Wasilewska, „Wiedza i kapitał intelektualny w bibliotece”, 115.

7 Brzozowska-Szczecina i Kowalczyk-Czapko, „Potrzeby informacyjne dyplomantów. Badania jakości szkolenia w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Politechniki Białostockiej”, 316.

Przejdźmy teraz do zagadnienia osobnego miejsca dla informacji. We wszystkich WBP funkcjonują czytelnie, gdzie udziela się informacji. W 12 bibliotekach występuje słowo „Informatorium” (67%). W 7 spośród nich obok Informatorium działa czytelnia/pracownia regionalna (39%). W Bydgoszczy i Poznaniu pracownie regionalne pełnią funkcje informacyjne (11%). W 4 bibliotekach spotykamy się z dodatkowym punktem informacyjnym (22%).

Tylko w 3 przypadkach natrafiamy na element naukowy w nazwie (17%): W Krakowie, Lublinie i Łodzi. W pierwszym mieście mamy Czytelnię Informacji Naukowej i Bibliograficznej. W Lublinie możemy skorzystać z Czytelni Naukowej, która jest niezależna od Czytelni Działu Bibliografii Lubelszczyzny i Wiedzy o Regionie gdyż podlega pod Dział Udostępniania. Jeszcze inną sytuację znajdujemy w Łodzi, gdzie Czytelnia Naukowa należy do Działu Informacji Naukowej, ale Czytelnia Zbiorów Regionalnych jest związana z Działem Zbiorów Regionalnych.

W większości uniwersyteckich bibliotek spotykamy miejsca, gdzie udziela się informacji czytelnikom. W 12 na 18 księżnic (67%) znajdują się osobne czytelnie, określane mianem Informatorium. W 4 przypadkach (22%) natrafiamy na punkty informacyjne, a w 2 brak na ten temat wiadomości (11%). Ten brak dotyczy Biblioteki Uniwersyteckiej w Kielcach i Biblioteki Głównej Uniwersytetu w Szczecinie. Element „naukowy” występuje 6 nazwach (33%).

Izabela Gajda i Anna Ptak zaobserwowały w 2010 roku powstawanie centrów dokumentacji europejskiej, ośrodków informacji patentowej i normalizacyjnej⁸. Podobne jednostki w WBP znajdujemy w Gorzowie Wlkp. (Punkt Informacji Biznesowej i Punkt Informacji Europejskiej)⁹, Krakowie (Czytelnia Informacji Biznesowej i Europejskiej), Szczecinie (Informacja Gospodarcza i Prawna; w sumie 17%). Spośród analizowanych bibliotek akademickich na taką agendę natrafiamy w Olsztynie (Punkt Informacji Normalizacyjnej i Ośrodek Informacji Patentowej) i Zielonej Górze (Regionalny Ośrodek Informacji Normalizacyjnej i Patentowej; w sumie 11%).

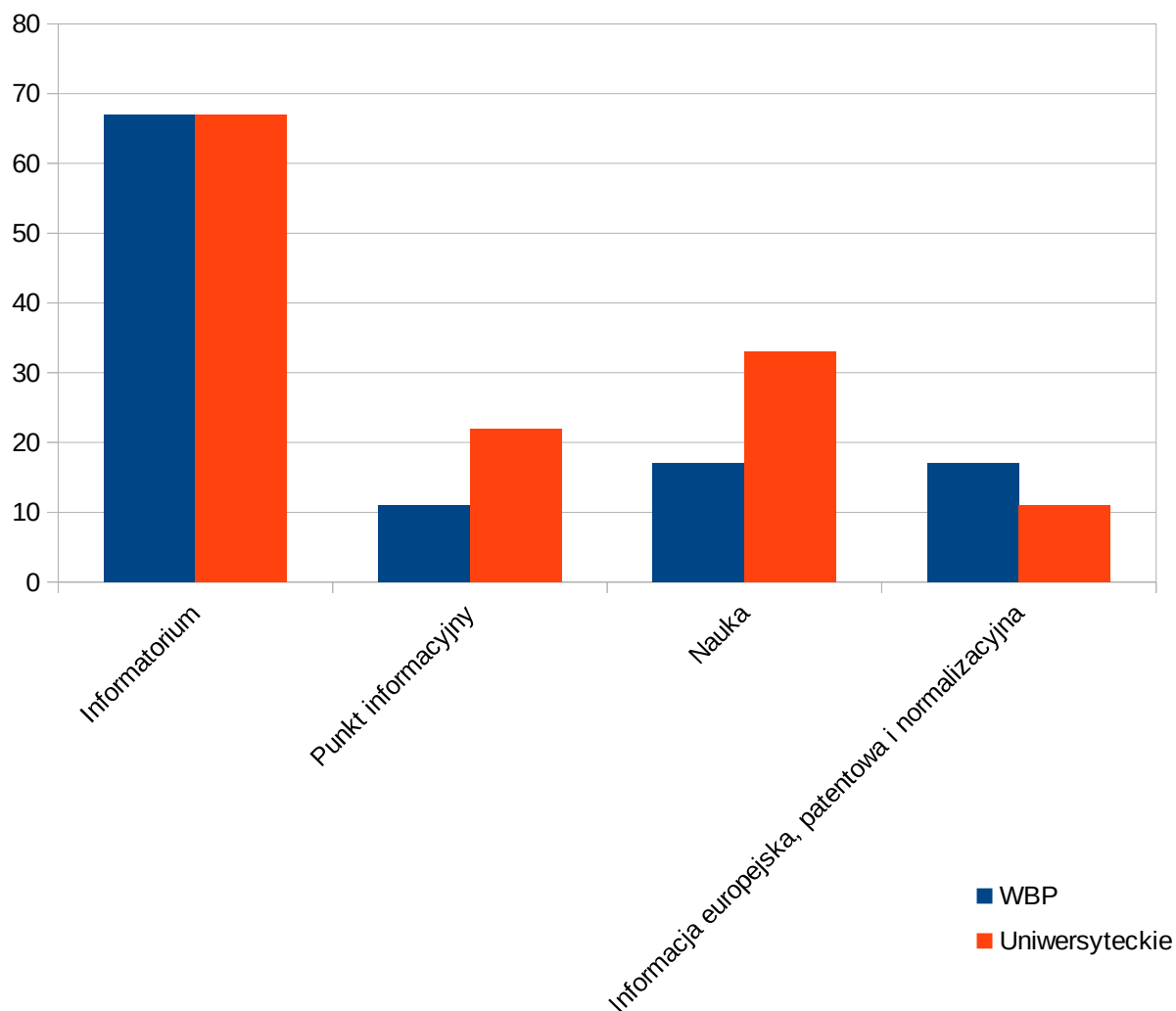
Gajda i Ptak zauważyły również w większości przebadanych przez siebie polskich bibliotekach naukowych brak oddziałów ds. informacji elektronicznej, co było wtedy trendem zagranicą¹⁰. Na tę chwilę w WBP na próżno szukać takich agend. Tylko trochę lepiej jest w analizowanych księżnicach akademickich. Tego typu agendę, w postaci Samodzielnej Sekcji Bibliografii, Bibliometrii i Sieciowych Zasobów Informacji, znaleźliśmy jedynie w Łodzi (6%). Oczywiście uniwersyteckie biblioteki posiadając płatne bazy danych mają osoby oddelegowane do

8 Gajda i Ptak, „Struktury organizacyjne nowoczesnych bibliotek uczelnianych”, 143.

9 Tawfik, „Działalność informacyjna Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wielkopolskim”, 129–31.

10 Gajda i Ptak, „Struktury organizacyjne nowoczesnych bibliotek uczelnianych”, 143–44, 147.

ich wyboru i zakupu, ale nas w tym momencie interesuje wyłącznie związek z jednostkami informacji.

Rys. 2. Osobne miejsca dla informacji

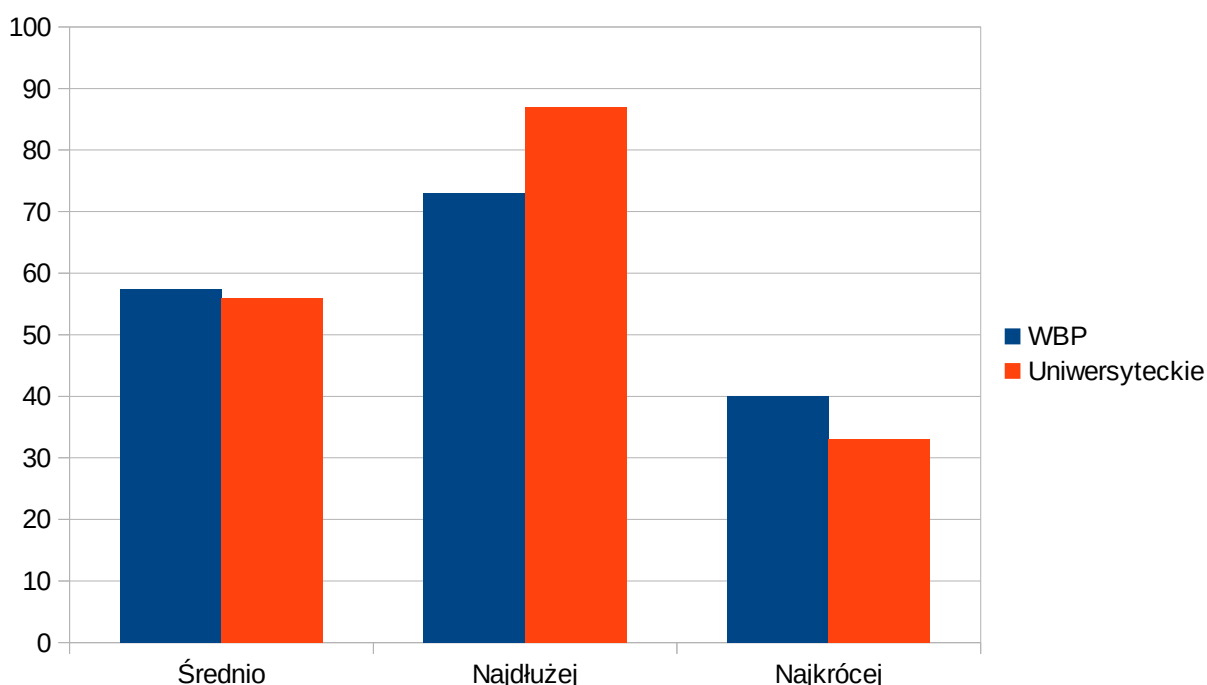
Źródło: opracowanie własne.

Trzecim czynnikiem, jaki poddamy badaniu, będą godziny otwarcia agend informacyjnych. Pokażą one dostępność i w pewnym sensie jakość tej podstawowej usługi dla czytelnika, a także stosunek do niej kadry zarządzającej.

Z analizy wynika, że informacja obok wypożyczalni, głównej czytelnicy lub wolnego dostępu jest jedną z najdłużej funkcjonujących jednostek we wszystkich WBP. Ciekawostką jest sytuacja w Rzeszowie, gdzie Informatorium jest otwarte od godziny 12, a Wypożyczalnia od 10, choć przy zsumowaniu czasu pracy ta pierwsza agenda jest dłużej otwarta. Średni czas funkcjonowania informacji w WBP to 57 i pół godziny w tygodniu. Najdłużej otwarte jest

Informatorium w Warszawie (73 godziny), a najkrócej Pracownia Krajoznawcza w Poznaniu (40 godzin).

Sytuacja wygląda inaczej w uniwersyteckich bibliotekach. Tam informacja nie zawsze jest tak długo otwarta jak cała biblioteka. Najbardziej widocznymi przykładami są: sekcja Informacji Naukowej w Bydgoszczy (33 na 60 godzin) i Dział Informacji Naukowej w Zielonej Górze (35 na 63 godziny). W 9 przypadkach godziny otwarcia się pokrywają (50%). Najdłużej otwarta informacja funkcjonuje w Warszawie. Tamtejsi bibliotekarze dziedziczyli dyżurują 80 godzin w tygodniu, choć podzielenie są tematycznie (np. pracownik odpowiedzialny za nauki historyczne pełni dyżur w poniedziałek, wtorek, czwartek, piątek od 11 do 13 i w środę od 15 do 17), a cała biblioteka jest czynna 87 godzin. Średni czas otwarcia informacji to prawie 56 godzin, czyli minimalnie mniej niż w WBP.

Rys. 3. Godziny otwarcia informacji

Źródło: opracowanie własne.

Fakt, iż czas pracy informatoriów w akademickich księżnicach jest w połowie krótszy od funkcjonowania całej biblioteki czyni z fachowej usługi informacyjnej na uczelniach produkt rzadki i cenny. Warto przypomnieć w tym miejscu, że nie każdy pracownik wypożyczalni lub czytelnik pomoże w zaawansowanych poszukiwaniach. Może, ale nie musi być w tym kierunku przeszkolony, a brak miejsca i inni klienci mogą negatywnie wpłynąć na cały proces.

Porównując wyniki publicznych i akademickich bibliotek widzimy pewne podobieństwa i zarazem różnice. W obu typach dominują Informatoria (po 67%), pojawiają się tam również punkty informacyjne (po 22%). Godziny otwarcia agend również są do siebie podobne. Pewien kontrast uwidacznia się w mniejszej dostępności do Informatoriów w uniwersyteckich bibliotekach, co nie jest spotykane w publicznych księżnicach. Najważniejsza różnica uwidacznia się jednak w regionalnym charakterze bibliotek publicznych, co zauważyliśmy już przy analizie obecności informacji w strukturach organizacyjnych.

Narzędzia pracy

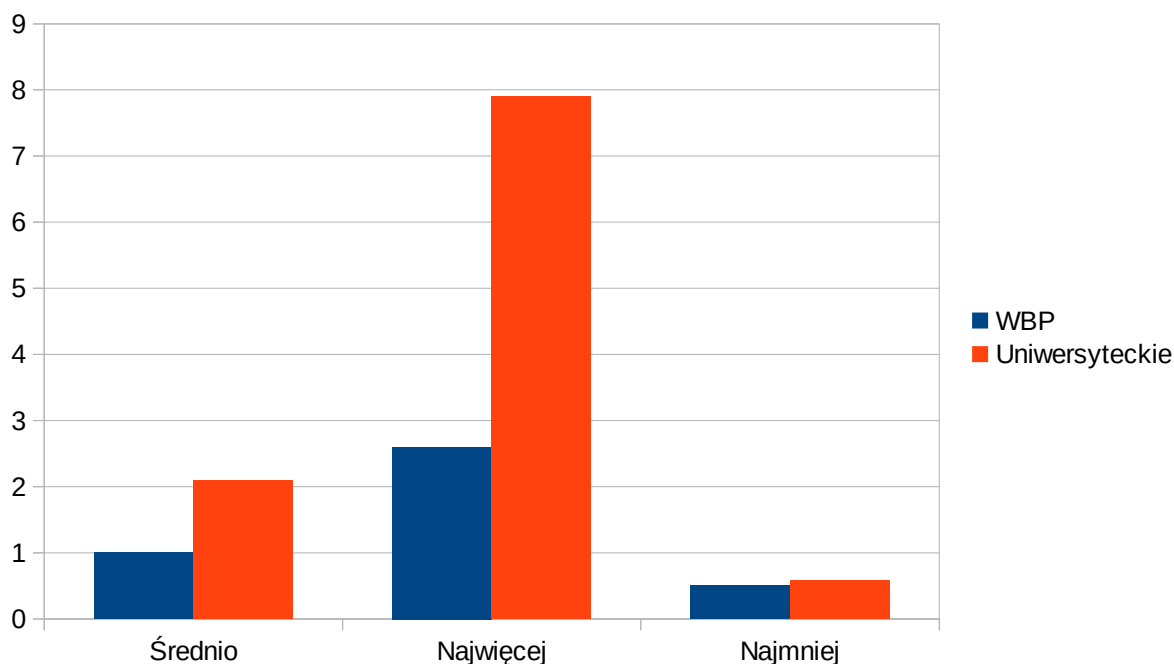
Przejdźmy teraz do zagadnienia dotyczącego narzędzi pracy. Nie trzeba chyba nikogo przekonywać do tego, jak są ważne w pracy pracowników informacji naukowej materiały na których oni pracują. Ich niedobór mocno utrudnia spoczywające na nich obowiązki.

Przeanalizujemy dostęp do dwóch źródeł informacji, tradycyjny i elektroniczny. Gdy mówimy o tradycyjnym materiale, mamy na myśli zbiory bibliotek wpisanych do inwentarzy. W drugim przypadku będzie chodzić nam o zasoby cyfrowe, najczęściej płatne.

W pierwszej kolejności przyjrzymy się tradycyjnym zbiorom. Spośród 18 WBP aż 7 bibliotek nie podaje do publicznej wiadomości liczby magazynowanych przez siebie materiałów. Wśród tych które to robią zdarzają się nieprecyzyjne i mocno nieaktualne dane. Średnio każda WBP posiada prawie 1 mln 41 tys. woluminów i jednostek zbiorów specjalnych. Największy księgozbiór posiada Biblioteka Śląska (2 mln 614 tys.), a najmniejszy WBP w Krakowie (ok. 500 tys.).

Dla porównania we wszystkich księżnicach akademickich bez problemu znajdujemy interesujące nas dane. Tutaj również zdarzają się orientacyjne i pozbawione dat informacje. Przeciętna przedstawicielka tego typu bibliotek posiada księgozbiór liczący prawie 2 mln 176 tys., co stanowi znaczną różnicę w stosunku do WBP. Największymi zbiorami może pochwalić się Biblioteka Jagiellońska (7 mln 954 tys.), a najmniejszymi Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach (581 tys.).

Średnio ponad dwukrotnie większy tradycyjny zasób daje informacji naukowej w uniwersyteckich księżnicach znaczną przewagę nad ich odpowiednikiem w WBP. W mieście, gdzie obok stosunkowo mało zasobnej WBP funkcjonuje akademicka biblioteka z parokrotnie większym księgozbiorem wybór czytelnika będzie oczywisty.

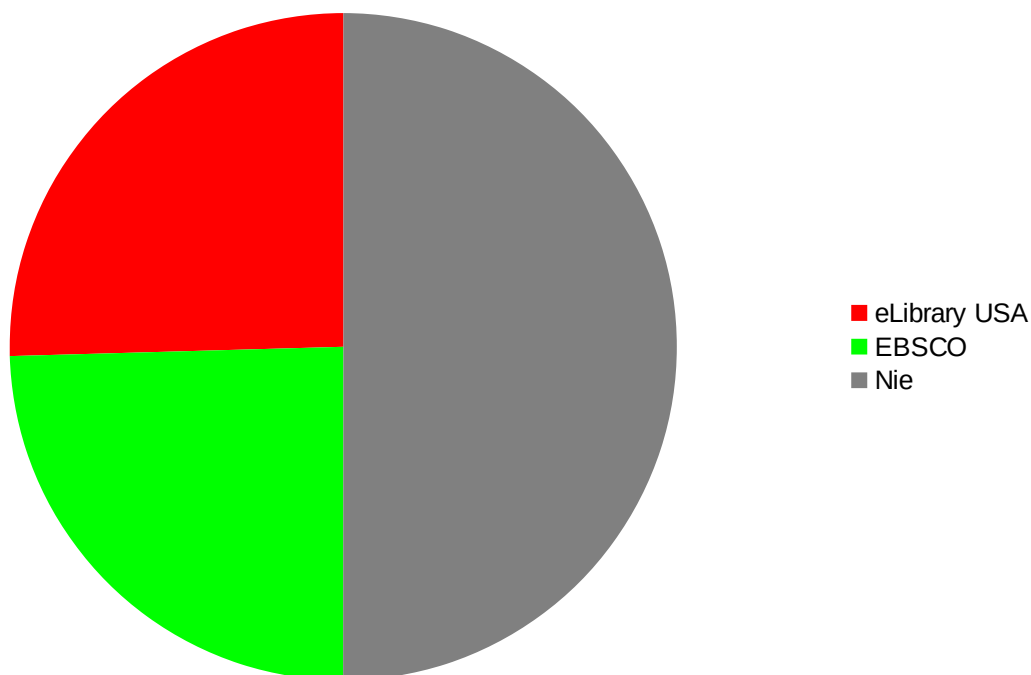
Rys. 3. Wielkość tradycyjnych zbiorów

Źródło: opracowanie własne.

A jak to wygląda w przypadku cyfrowych zasobów? Każda z WBP posiada dostęp do jakiejś płatnej bazy danych. Najczęściej są to IbukLibra, Legalis lub LEX. W 5 bibliotekach spotykamy ofertę eLibrary USA, która zawiera m.in. takie bazy jak JSTOR i ProQuest. Wśród nich są ośrodki w Bydgoszczy, Gorzowie Wlkp., Kielcach, Olsztynie i Wrocławiu. W 3 WBP możemy znaleźć licencjonowane bazy naukowe firmy EBSCO (Warszawa, Kraków i Poznań). Najlepiej pod tym względem wypada Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego dysponująca oprócz wspomnianej EBSCO, również bazami Elsevier ScienceDirect, Springer, Wiley Online Library, Thomson Reuters Web of Science, Nature, czy Science Magazine. W sumie na 18 WBP tylko 8 posiada zagraniczne licencjonowane bazy naukowe, co daje 44%. Dla porównania wszystkie akademickie posiadają tego typu zasoby (100%) i to w formie bardzo rozbudowanej.

Pokazuje to dużą dysproporcję pomiędzy uniwersyteckimi a wojewódzkimi księżnicami. Przed erą powszechnego dostępu do Internetu, WBP mogły wykazać się tworzonymi przez siebie zestawieniami, takimi jak np. bibliografie regionalne, ale obecnie dostępne są one on-line bez ograniczeń, co pozbawiło biblioteki publiczne argumentu w procesie przyciągania czytelników. W szerszym zakresie dotyczy to wszystkich księżnic i archiwów, gdyż ich zbiory są coraz częściej dostępne bezpłatnie w Internecie. Do tego należy dodać zwiększającą się liczbę publikacji w

formule Open Access¹¹. Sugeruje się, aby pracownicy informacji współpracowali z informatykami przy tworzeniu narzędzi dla cyfrowych humanistów¹². Nie ma jeszcze badań pokazujących, jak taka kooperacja wygląda. W tym kontekście już wcześniej proponowano, żeby zasoby biblioteczne i archiwalne były osiągalne z poziomu wyszukiwarki Google¹³, jednak nadal ich część nie jest przez nią indeksowana. Dla szukającego jest to zła wiadomość, ale dla instytucji wprowadzających dane może to okazać się paradoksalnie szansą na zachowanie suwerenności w świecie informacji¹⁴.

Rys. 4. Posiadanie płatnych, zagranicznych baz danych w WBP

Źródło: opracowanie własne.

Omawiając warsztat pracy pracowników informacji naukowej trudno nie przejść obok teorii biblioteki jako trzeciego miejsca (ang. *third place*). Zakłada ona przekształcenie ksiąźnicy z miejsca nauki na miejsce spotkań, zabawy i relaksu¹⁵. Czas pokaże jaki będzie miało to wpływ na

11 Milewska, „Brama do wiedzy. Rola biblioteki akademickiej w procesie komunikacji naukowej na przykładzie bibliotek akademickich w Łodzi”, 45–56.

12 Kamińska, „Co mogą zaoferować cyfrowej humanistyce biblioteki i ośrodki informacji”, 175–79.

13 Derfelt-Wolf, „Dogonić Google?”, 41–49.

14 Konieczny-Rozenfeld, „Google i biblioteki – szanse czy potencjalne zagrożenie?”, 58–59; Jeż, Konieczko, i Kwiatkowska, „Jakość usług informacyjnych biblioteki akademickiej jako ważny element gospodarki opartej na wiedzy”, 58.

15 Baran i Kotowska, „Przestrzeń społeczna w nowoczesnej bibliotece akademickiej miejscem nauki i spotkań”, 139–41; Piotrowska i Witczak, „Zastosowanie idei «trzeciego miejsca» na przykładzie wybranych bibliotek europejskich (Hjorring, Blanes)”, 53–55; Łobocka, „Centra informacji i galerie – współczesne tendencje organizacji przestrzeni publicznej w bibliotekach polskich”, 53–64; Ciesielska-Kruczek, „Przestrzeń biblioteczna – miejscem nauki, działalności społeczno-kulturalnej, pracy”, 43, 46; Szczygłowska, „Architektura bibliotek”, 25–26; Śliwińska, „Jaka biblioteka jest potrzebna studentowi? Próba odpowiedzi na pytanie”, 257; Matras-Mastalerz, „Strefa nauki, strefa kultury - biblioteka na miarę XXI wieku”, 89–92; Borońska, „Centrum nauki jako przykład wykorzystania przestrzeni bibliotecznej w działalności bibliotek naukowych”, 590–602; Felińska i Górniak, „Miejsce biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w życiu osób starszych”, 128–49; Ladorucki, „Uwarunkowania misji bibliotek w

informację naukową? Już dzisiaj czytamy o przejściu od informacji fachowej do informacji codziennego użytku (ang. *Everyday Life Information Seeking*) lub wspólnotowych usług informacyjnych (ang. *Community Information Services*) w bibliotekach publicznych. W ich skład wchodzi informacje na temat miejsc pracy, ochrony zdrowia, komunikacji zbiorowej, czy programów rządowych¹⁶. Badania przeprowadzone na całym świecie w ubiegłych latach pokazują, że ludzie w bibliotekach szukali informacji na takie tematy¹⁷.

Rozwój Internetu i upowszechnienie dostępu do niego najprawdopodobniej zmieniają te wskaźniki. Gdyby przeprowadzić podobne badania dzisiaj, mogłoby się okazać, że odsetek osób szukających informacji codziennego użytku w bibliotece jest znacznie niższy. Interesująco w tej kwestii wyglądają wyniki afrykańskich ankiet opublikowane w 2011 roku. Zapytano w nich użytkowników o rolę biblioteki publicznej w szukaniu informacji. 43% respondentów przyznało, że poradziłoby sobie bez publicznej ksiąźnicy, a 69% z nich jako alternatywę wskazało na inną bibliotekę¹⁸. Jeszcze więcej takich odpowiedzi, bo aż 54%, dali lokalni urzędnicy obsługujący publiczne ksiąźnice¹⁹.

Rozwój technologii każe stawiać pod znakiem zapytania szukanie przez ludzi informacji codziennego użytku w bibliotece. Oczywiście, zawsze znajdą się osoby, które nie mają dostępu do Internetu, komputera, czy smartfona. To samo dotyczy jednostek nie nadążających za rozwojem techniki komunikacyjnej. Z tego powodu w planach jest otwarcie się ksiąźnic na ludzi bezdomnych

społeczeństwie wiedzy i informacji. Wizerunek i tożsamość”, 30–35; Morawiec, „Biblioteka w Oleśnie wie jak to się robi!”, Boeske, „Biblioteka humansize”, 5; Jezierski, „Kluby jako formy aktywizacji lokalnych społeczności”, 7–8; Osłowska, „Biblioteki - nowoczesne przestrzenie kultury”, 555–56; Tucholska, „Makerspace, hackerspace i fablab, czyli kreatywne przestrzenie w bibliotekach publicznych”, 4–8.

- 16 Stilwell, „Community Information Services: A View of the Theoretical Foundations”, 15–33; Anaehobi i Osuchukwu, „Facilitating Community Information Service for National Development”, 21–33; Joselin i Panneerselvam, „Community Information Services in Public Libraries. A solution to Information Poverty”, 1–6; Tawfik, „Działalność informacyjna Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wielkopolskim”, 134; Engeszer i in., „Evolution of an academic–public library partnership”, 62–66; Mallik i Bhar, „Public Library and Community Information Service: A Study”, 1–8.
- 17 Becker i in., „Opportunity for All. How the American Public Benefits from Internet Access at U.S. Libraries”, 54–55; TNS RMS East Africa, „Perceptions of Public Libraries in Africa Combined Report Presentation Prepared for EIFL by TNS RMS East Africa”, 26–27, 70; Quick i in., „Europejskie badanie opinii użytkowników na temat korzyści wynikających ze stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w bibliotekach publicznych”, 60; Horrigan, „Libraries at the Crossroads. The public is interested in new services and thinks libraries are important to communities”, 19; Derfelt-Wolf, „Badanie społecznego i ekonomicznego wpływu bibliotek publicznych. Przegląd metod i praktyk stosowanych w świecie”, 8, 11–12, 14–15.
- 18 TNS RMS East Africa, 27; Derfelt-Wolf, „Badanie społecznego i ekonomicznego wpływu bibliotek publicznych. Przegląd metod i praktyk stosowanych w świecie”, 12.
- 19 TNS RMS East Africa, „Perceptions of Public Libraries in Africa Combined Report Presentation Prepared for EIFL by TNS RMS East Africa”, 70.

i imigrantów²⁰. Najbliższa przyszłość pokaże jak wpłynęło to na informację naukową w publicznych bibliotekach.

Widać tutaj dużą różnicę pomiędzy WBP a akademickimi księżnicami. Te pierwsze posiadają bogatsze zaplecze, zarówno tradycyjne, jak i cyfrowe, co zapewnia im lepsze perspektywy rozwoju. Dotyczy to również podejścia do problemu. W przypadku uniwersyteckich bibliotek odbiorcami są pracownicy akademicy i studenci, którzy wymuszają naukowy charakter informacji. W odniesieniu do WBP sprawa nie jest już tak oczywista, a nowe trendy i wyzwania będą kierowały uwagę pracowników agend informacyjnych w stronę informacji codziennego użytku, spotkań, zabawy i relaksu.

Edukacja

Ostatnim elementem jaki poddamy analizie będzie oferta szkoleniowa agend informacyjnych. Pod uwagę braliśmy jedynie zajęcia dotyczące posługiwania się katalogami i innymi bazami danych. Historia instytucji, jej zbiory i inne usługi nie zostały uwzględnione.

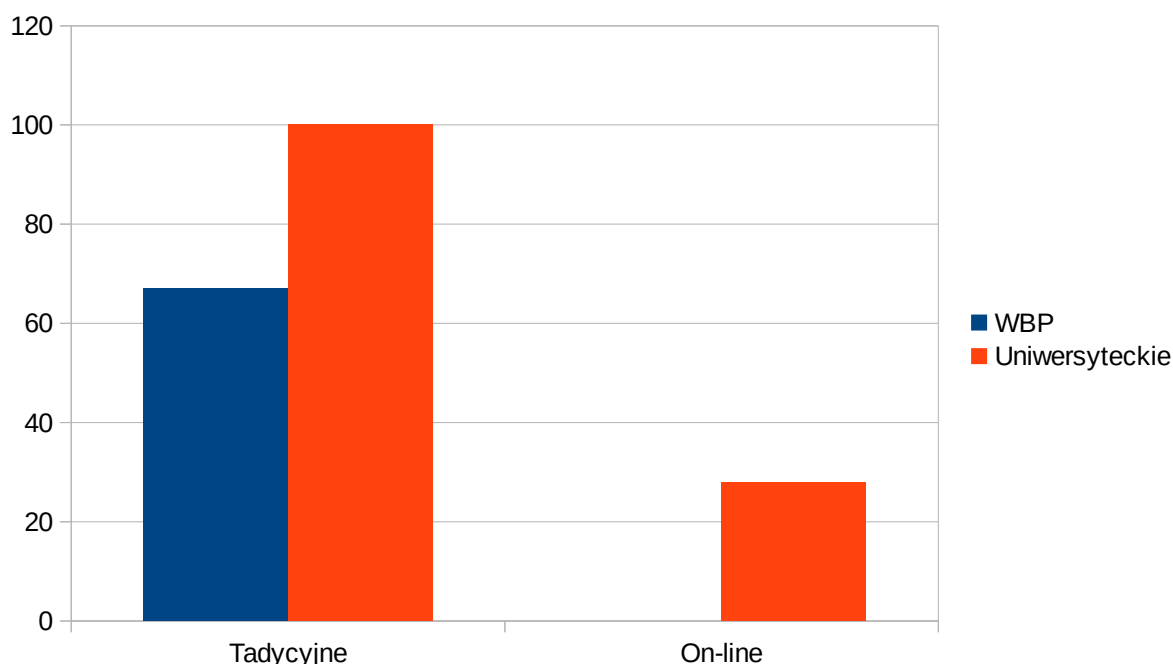
W 12 spośród 18 WBP są prowadzone tego typu szkolenia, co stanowi tylko 67%. Dla porównania wszystkie uniwersyteckie biblioteki zapewniają taką ofertę (100%) i często zróżnicowaną. Dodatkowo, w 5 przypadkach szkolenia są dostępne on-line. Pokrywa się to ze daniami Lidii Derfert-Wolf z 2005 roku o powszechności tego typu oferty w uczelnianych bibliotekach²¹.

Wysoki odsetek usług edukacyjnych z zakresu informacji naukowej potwierdzają wyniki badań Kamila Banaszekiewicza i Katarzyny Bartosiak opublikowane w 2018 roku. Przeanalizowali oni strony 95 bibliotek państwowych uczelni akademickich. Ogromna większość z nich (95%) zapewnia przysposobienie biblioteczne, 61% podstawową informację naukową dla studentów-dyplomantów, 49% podstawową informację naukową dla pracowników, 68% szkolenie z wyszukiwania w bazach danych i 25% szkolenie dla pracowników bibliotek. Aż 83% szkoleń jest prowadzonych za pośrednictwem internetu²², co stanowi kolejną różnicę w stosunku do WBP. Trudno stwierdzić, dlaczego istnieje tak duża dysproporcja? Czy w 1/3 WBP nie ma zapotrzebowania na takie zajęcia wśród czytelników?

20 Khoir, „An information behaviour perspective into Asian immigrants' settlement in urban South Australia: Investigating their everyday life information seeking and the value of public library services”; Zybort, „Bezdomni w bibliotekach - doświadczenia zagraniczne”, 27–45; Zybort, „Osoby doświadczające bezdomności i biblioteki”, 4–5, 10; Cegiełko, Siekierska, i Zwierzyńska, „Brawo wy! brawo my! Relacja z 9. Kongresu Bibliotek Publicznych”, 33.

21 Derfelt-Wolf, „Information literacy - koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych”.

22 Banaszewski i Bartosiak, „MULTIedukacja w bibliotekach akademickich - nowe metody i narzędzia szkoleń użytkowników”, 27–29.

Rys. 4. Szkolenia z zakresu informacji

Źródło: opracowanie własne.

W uniwersyteckiej ksiąźnicy zapotrzebowanie nie tego typu ofertę będzie zawsze istniało. Wynika to z charakteru wyższych studiów, które zmuszają do poszukiwań. Rozwój nowoczesnych form przekazu treści wywiera presję na zdobycie umiejętności i wiedzy w poruszaniu się w rozrastających się zasobach Internetu²³. Dlatego nawet tam, gdzie zrezygnowano z prowadzenia przysposobienia, planuje się do niego wrócić, gdyż ich potrzeba jest oczywista²⁴. Mimo tego Lilianna Nalewajska sugeruje, aby jeszcze podnieść rangę szkoleń bibliotecznych na studiach poprzez nadanie im punktacji ECTS jak w przypadku BHP, dodatkowo z jakąś formą zaliczenia²⁵. Podobny postulat zgłosiły wcześniej Kanadyjki Martha J. Whitehead i Catherine A. Quinlan²⁶.

Niestety tego samego nie można powiedzieć o bibliotekach publicznych, do korzystania z których nikt nikogo nie zmusza. W efekcie szkolenia z informacji naukowej nie stanowią w WBP standardu. Biorąc pod uwagę trend w postaci przekształcania publicznych ksiąźnic w miejsca spotkań, zabaw i zabawy, trudno zakładać, aby ten odsetek się zwiększył.

23 Jankowska, „Powszechna edukacja informacyjno-komunikacyjna jako atrybut bibliotekarstwa akademickiego”; Derfelt-Wolf, „Usługi edukacyjne bibliotek – tendencje i prognozy”, 99–114; Jeż, Konieczko, i Kwiatkowska, „Jakość usług informacyjnych biblioteki akademickiej jako ważny element gospodarki opartej na wiedzy”, 33–44; Milewska, „Brama do wiedzy. Rola biblioteki akademickiej w procesie komunikacji naukowej na przykładzie bibliotek akademickich w Łodzi”, 45–46; Kamińska, „Co mogą zaoferować cyfrowej humanistyce biblioteki i ośrodki informacji”, 179.

24 Brzozowska-Szczecina i Kowalczyk-Czapko, „Potrzeby informacyjne dyplomantów. Badania jakości szkolenia w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Politechniki Białostockiej”, 320, 322–23.

25 Nalewajska, „Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwości zmian”, 26.

26 „Canada: An Information Literacy Case Study”, 12.

Zakończenie

Jaki jest obecny stan informacji naukowej w bibliotekach publicznych, na przykładzie WBP? Jakie są różnice w informacji naukowej w akademickich i publicznych bibliotekach? A jakie są podobieństwa? Gdzie widać plusy, a gdzie minusy?

Pomiędzy publicznymi a akademickimi księżnicami istnieje duża różnica w zakresie pełnienia przez nie funkcji informacyjnych. Analiza pokazała, że informacja w WBP ma charakter bardziej regionalny niż naukowy, co jest różnicą w stosunku do akademickich księżnic. To co łączy obydwie typy bibliotek to brak jednolitego rozwiązania dla informacji w bibliotekach publicznych, ale także w akademickich. Lepsze narzędzia pracy posiadają biblioteki akademickie. Tylko parę WBP dysponuje zagranicznymi, płatnymi bazami danych, które w bibliotekach uniwersyteckich są normą. Te tworzone przez WBP są dostępne za darmo w Internecie.

Biblioteki akademickie mają stałe, bo przymusowe grono, czytelników, na których składają pracownicy naukowcy i studenci. Ośrodki informacji naukowej mogą ich szkolić, podnosząc ich informacyjną świadomość, co teoretycznie powinno przekładać się na zwiększenie zainteresowania czytelników usługami bibliotek. Biblioteki publiczne nie mogą liczyć na tego typu czytelnika.

Proces przekształcania bibliotek publicznych w domy kultury i świetlice w ramach idei „trzeciego miejsca” dodatkowo pogłębi różnicę pomiędzy informacją naukową w akademickich a publicznych księżnicach. Pytanie, czy za kilka, kilkanaście lat będziemy mogli nadal mówić o informacji naukowej w bibliotece publicznej?

Bibliografia

- Anaehobi, Egbuna, i Ngozi Osuchukwu. „Facilitating Community Information Service for National Development”. *Information Impact: Journal of Information & Knowledge Management* 6, nr 3 (2015): 21–33.
- Banaszewski, Kamil, i Katarzyna Bartosiak. „MULTIedukacja w bibliotekach akademickich - nowe metody i narzędzia szkoleń użytkowników”. W *Multibibliotekarstwo*, zredagowane przez Maia Wojciechowska, 97:25–48. Propozycje i Materiały. Warszawa: Wydaw. SBP, 2018.
- Baran, Scholastyka, i Katarzyna Kotowska. „Przestrzeń społeczna w nowoczesnej bibliotece akademickiej miejscem nauki i spotkań”. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2011. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/136/49-63.pdf?sequence=1>.
- Becker, Samantha, Michael D. Crandall, Karen E. Fisher, Bo Kinney, Carol Landry, i Rocha Rocha. „Opportunity for All. How the American Public Benefits from Internet Access at U.S. Libraries”. Institute of Museum and Library Services. Washington, D.C., 2010. <https://www.ims.gov/assets/1/AssetManager/OpportunityForAll.pdf>.
- Boeske, Łukasz. „Biblioteka humansize”. *Poradnik Bibliotekarza*, nr 6 (2018): 4–7.
- Borońska, Renata. „Centrum nauki jako przykład wykorzystania przestrzeni bibliotecznej w działalności bibliotek naukowych”. *Przegląd Biblioteczny* 84, nr 4 (2016): 590–602.
- Brzozowska-Szczecina, Emilia, i Ewa Kowalczyk-Czapko. „Potrzeby informacyjne dyplomantów. Badania jakości szkolenia w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Politechniki Białostockiej”. W *Nauka o informacji w okresie zmian*, zredagowane przez Barbara Sosińska-Kaleta i Ewa Chuchro, T. 6. Miscellanea Informarologica Varsoviensia. Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2013.
- „Canada: An Information Literacy Case Study”. White Paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science, and the National Forum on Information Literacy, for use at the Information Literacy Meeting of Experts, Prague, The Czech Republic, 2002. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.121.4912&rep=rep1&type=pdf>.
- Cegiełko, Małgorzata, Kinga Siekierska, i Jolanta Zwierzyńska. „Brawo wy! brawo my! Relacja z 9. Kongresu Bibliotek Publicznych”. *Bibliotekarz*, nr 3 (2019): 30–33.
- Ciesielska-Kruczek, Renata. „Przestrzeń biblioteczna – miejscem nauki, działalności społeczno-kulturalnej, pracy”. W *Fizyczna przestrzeń bibliotek*, zredagowane przez Maia Wojciechowska, 40–52. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, 2013.
- Czapnik, Grzegorz, i Zbigniew Gruszka. *Podręczny słownik bibliotekarza*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2011.
- D[aszkowski], Z[bigniew]. „Komórki organizacyjne biblioteki”. W *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*, zredagowane przez Karol Głombiowski, Bolesław Świdorski, i Helena Więckowska, 175. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1976.
- Derfelt-Wolf, Lidia. „Badanie społecznego i ekonomicznego wpływu bibliotek publicznych. Przegląd metod i praktyk stosowanych w świecie”. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2018. <https://www.researchgate.net/publication/331894779>.
- . „Dogonić Google?” W *Biblioteka w kryzysie czy kryzys w bibliotece? Łódź, 15-17 czerwca 2010 r. Materiały konferencyjne*, zredagowane przez [Błażej] [Feret], [Elżbieta] [Skubała], i [Anna] [Kazan], 41–52. Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2010.
- . „Information literacy - koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych”. *Biuletyn EBIB*, nr 1 (2005). <http://www.ebib.pl/2005/62/derfert.php#14>.

- . „Usługi edukacyjne bibliotek – tendencje i prognozy”. W *Systemy biblioteczne nowej generacji. Platformy usług, Gliwice 15-16 października 2015 r.*, zredagowane przez Monika Odlanicka-Poczobutt, 99–114. Gliwice, 2015.
- Engeszer, Robert J., William Olmstadt, Jan Daley, Monique Norfolk, Kara Krekeler, Monica Rogers, Graham Colditz, i in. „Evolution of an academic–public library partnership”. *Journal of the Medical Library Association : JMLA* 104, nr 1 (styczeń 2016): 62–66. <https://doi.org/10.3163/1536-5050.104.1.010>.
- Felińska, Renata, i Teresa Górniak. „Miejsce biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w życiu osób starszych”. W *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy*, zredagowane przez Tomasz Piestrzyński i Justyna Jerzyk-Wojtecka, 128–49. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. 10.18778/8088-191-4.10.
- Gajda, Izabela, i Anna Ptak. „Struktury organizacyjne nowoczesnych bibliotek uczelnianych”. W *Biblioteka w kryzysie czy kryzys w bibliotece? Łódź, 15-17 czerwca 2010 r. Materiały konferencyjne*, zredagowane przez [Błażej] [Feret], [Elżbieta] [Skubała], i [Anna] [Kazan], 141–52. Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2010.
- Horrigan, John. „Libraries at the Crossroads. The public is interested in new services and thinks libraries are important to communities”. Pew Research Center, 2015. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/9/2015/09/2015-09-15_libraries_FINAL.pdf.
- Jankowska, Maria Anna. „Powszechna edukacja informacyjno-komunikacyjna jako atrybut bibliotekarstwa akademickiego”. *Biuletyn EBIB*, nr 1 (2005). <http://www.ebib.pl/2005/62/jankowska.php>.
- Jeziński, Paweł. „Kluby jako formy aktywizacji lokalnych społeczności”. *Bibliotekarz*, nr 3 (2018): 7–8.
- Jeż, Radosław, Anna Konieczko, i Małgorzata Kwiatkowska. „Jakość usług informacyjnych biblioteki akademickiej jako ważny element gospodarki opartej na wiedzy”. W *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy*, zredagowane przez Tomasz Piestrzyński i Justyna Jerzyk-Wojtecka, 33–44. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. 10.18778/8088-191-4.03.
- Joselin, Jaba, i P. Panneerselvam. „Community Information Services in Public Libraries. A solution to Information Poverty”, 1–6. Chennai, 2015. https://www.researchgate.net/publication/280244522_Community_Information_Services_in_Public_Libraries_-_A_solution_to_Information_Poverty.
- Kamińska, Anna. „Co mogą zaoferować cyfrowej humanistyce biblioteki i ośrodki informacji”. *Zagadnienia Informatyki – Studia Informacyjne* 55, nr 2 (2017): 171–81.
- Khoir, Safirotu. „An information behaviour perspective into Asian immigrants’ settlement in urban South Australia: Investigating their everyday life information seeking and the value of public library services”. University of South Australia, 2016. https://ap01-a.alma.exlibrisgroup.com/view/delivery/61USOUTH AUS_INST/12145033070001831.
- Konieczny-Rozenfeld, Bogumiła. „Google i biblioteki – szanse czy potencjalne zagrożenie?” W *Biblioteka w kryzysie czy kryzys w bibliotece? Łódź, 15-17 czerwca 2010 r. Materiały konferencyjne*, zredagowane przez [Błażej] [Feret], [Elżbieta] [Skubała], i [Anna] [Kazan], 53–62. Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2010.
- Ladorucki, Jacek. „Uwarunkowania misji bibliotek w społeczeństwie wiedzy i informacji. Wizerunek i tożsamość”. W *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy*, zredagowane przez Tomasz Piestrzyński i Justyna Jerzyk-Wojtecka, 19–32. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. 10.18778/8088-191-4.02.
- Levine, Marilyn M. „A brief history of information brokering”. *Bulletin of the American Society for Information Science* 21, nr 3 (1995). <http://www.asis.org/Bulletin/Feb-95/levine.html>.

- Łobocka, Agnieszka. „Centra informacji i galerie – współczesne tendencje organizacji przestrzeni publicznej w bibliotekach polskich”. W *Fizyczna przestrzeń bibliotek*, zredagowane przez Maia Wojciechowska, 53–64. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, 2013.
- Mallik, Supriya, i Dhritiman Bhar. „Public Library and Community Information Service: A Study”, 1–8. Lucknow, 2017.
https://www.researchgate.net/publication/325767232_Public_Library_and_Community_Information_Service_A_Study.
- Matras-Mastalerz, Wanda. „Strefa nauki, strefa kultury - biblioteka na miarę XXI wieku”. W *Bibliotekarz 2.0. Nowoczesność na bazie tradycji*, 86–98. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP, 2015.
- Milewska, Paulina. „Brama do wiedzy. Rola biblioteki akademickiej w procesie komunikacji naukowej na przykładzie bibliotek akademickich w Łodzi”. W *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy*, zredagowane przez Tomasz Piestrzyński i Justyna Jerzyk-Wojtecka, 45–56. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. 10.18778/8088-191-4.04.
- Morawiec, Barbara Maria. „Biblioteka w Oleśnie wie jak to się robi!” *Lustro Biblioteki* (blog), 16 stycznia 2017. <http://lustrobiblioteki.pl/2017/01/biblioteka-olesnie-wie-sie-robi/>.
- Nalewajska, Lilianna. „Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwości zmian”. *Przegląd Biblioteczny* 81, nr 1 (2013): 19–32.
- Ośłowska, Iwona. „Biblioteki - nowoczesne przestrzenie kultury”. *Przegląd Biblioteczny* 86, nr 4 (2018): 554–82.
- Piotrowska, Agnieszka, i Magdalena Witczak. „Zastosowanie idei «trzeciego miejsca» na przykładzie wybranych bibliotek europejskich (Hjorring, Blanes)”. zredagowane przez Maria Wrocławska i Justyna Jerzyk-Wojtecka, 49–63. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2011. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/136/49-63.pdf?sequence=1>.
- Quick, Susannah, Gillian Prior, Ben Toombs, Luke Taylor, i Rosanna Currenti. „Europejskie badanie opinii użytkowników na temat korzyści wynikających ze stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w bibliotekach publicznych”. TNS, 2013.
http://www.biblioteki.org/dam/jcr:83be425b-8ec3-4687-aa0d-b4bb83b67250/Europejskie_badanie.pdf.
- Stilwell, Christine. „Community Information Services: A View of the Theoretical Foundations”. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology* 19, nr 1 (1999): 15–33.
<https://doi.org/10.14429/dbit.19.1.3455>.
- Strzelecka, Agnieszka. „Naukowe i dydaktyczne doradztwo biblioteki akademickiej”. W *Zarządzanie informacją w nauce*, zredagowane przez Diana Pietruch-Reizes, 273–81. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2008.
- Szczygłowska, Lidia. „Architektura bibliotek”. W *Fizyczna przestrzeń bibliotek*, zredagowane przez Maia Wojciechowska, 22–39. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, 2013.
- Śliwińska, Milena. „Jaka biblioteka jest potrzebna studentowi? Próba odpowiedzi na pytanie”. W *Fizyczna przestrzeń bibliotek*, zredagowane przez Maia Wojciechowska, 247–60. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, 2013.
- Tawfik, Renata. „Działalność informacyjna Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wielkopolskim”. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* 8, nr 1 (2015): 123–36.
<https://doi.org/10.12775/TSB.2015.006>.
- TNS RMS East Africa. „Perceptions of Public Libraries in Africa Combined Report Presentation Prepared for EIFL by TNS RMS East Africa”. TNS RMS East Africa, 2011.
http://www.eifl.net/system/files/resources/201408/perceptions_of_public_libraries_in_africa_-_full_report_hi.pdf.

- Tucholska, Milena. „Makerspace, hackerspace i fablab, czyli kreatywne przestrzenie w bibliotekach publicznych”. *Poradnik Bibliotekarza*, nr 11 (2018): 4–8.
- „Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach”, b.d.
- Walczak-Niewiadomska, Agata, Grzegorz Czapnik, i Zbigniew Gruszka. „Brokerstwo informacyjne w Polsce – przegląd publikacji”. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum* 17 (2013): 217–32.
- Wasilewska, Agnieszka. „Wiedza i kapitał intelektualny w bibliotece”. *Folia Bibliologica* 58 (2016): 107–17. <https://doi.org/10.17951/b.2016.1.107>.
- Zybert, Elżbieta Barbara. „Bezdomni w bibliotekach - doświadczenia zagraniczne”. *Przegląd Biblioteczny* 84, nr 1 (2016): 27–45.
- . „Osoby doświadczające bezdomności i biblioteki”. *Bibliotekarz*, nr 11 (2018): 4–10.